

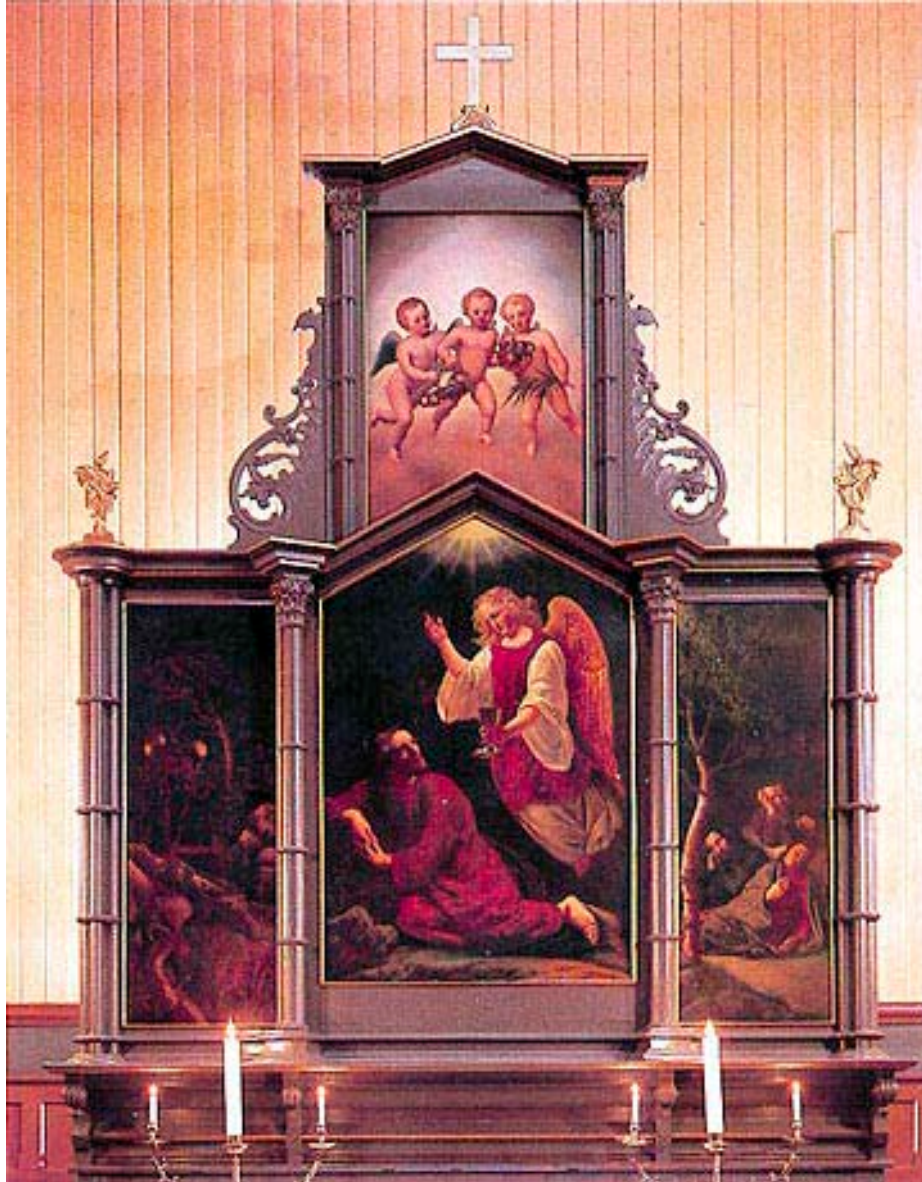
Herbjørg og Sara Susanne

Formødre i "Hundre År"

03.03.2010

Helge Øi

Herbjørg og Sara Susanne

Altartavlen i Vågan kirke. Den er malt av Fredrik Nikolai (Fritz) Jensen (1818-1870), prest, teaterinstruktør og kunstner. Den sto ferdig 1869-1870. Tavlen er et tryptikon, med motiver fra Jesu kamp i Getsemane. Modell for engelen i midtpartiet var **Sara Susanne Bing Lind** født i Kjøpsvik i 1842. Over de tre bildene i tavlen, er det et fjerde bilde, dette forestiller engler som venter med seierskransen. Tavlen var laget til den forrige kirken i Kabelvåg, som ble revet i 1900, men ble satt opp igjen i 1948, etter menighetens ønske. Altartavlen inspirerte **Herbjørg Wassmo** til å skrive slektskrøniken "100 år".

Det begynte en dag jeg som vanlig satt på "kontoret" i andre etasje. Eva kom stikkende over den lille gangen som skiller arbeidsrommene våre og spurte om ikke min oldefar hadde ei jekt som het *Haabet*. Jo, det var vel så – og den var hos Johannes Krog på Hamnes en stund. Eva hører lydbøker mens hun lager lappetepper og slikt. Nå var det Herbjørg Wassmos nye slektsroman "Hundre år". Jeg forsto fort at personene i boken var vel kjent for meg fra før – familien Krog på Hamnes i Ofoten.

Min tante Solveig går i sitt nittifemte år. Hun har i hele sitt voksne liv hatt interessert for slektsforskning og opp igjennom årene nitidig samlet opplysninger om sine foreldres familieforhold. Til åttiårsdagen var det arrangert slektsstevne og i den forbindelse hadde jeg tatt på meg å samle hennes skriftlige notater vedrørende hennes fars slekt samt å lage et skriftlig resymé. Siden har jeg fra tid til annen arbeidet videre med materialet i elektronisk form og særlig har jeg sett på min farmors slekt. Forfedrene til Thora Elise Lind (1878–1969) hadde fra 1784 drevet handel og jektefart fra Kjøpsvik i Tysfjord og før det holdt de til i Skjerstadfjorden lenger sør i Nordland. Min farfar var helt på slutten av 1890-tallet residerende kapellan på Kjøpsvik og det falt seg slik at den 22 år gamle Thora Elise fulgte i formødres spor og giftet med den vel tre år eldre presten Gunnar Øi. Etter hvert har jeg ført Lindslekten tilbake så langt jeg kommer – til midten av 1500-tallet da de ser ut til å ha kommet fra Skottland og slått seg ned som kremmere og fiskehandlere i Nordland med borgerbrev i Bergen. Jekterederne langs Hålogalandskysten holdt sammen – ofte drev de handel og hadde gjestgiverbevilling i tillegg. I Kjøpsvik lå de nærmeste kremmerleiene i overkommelig avstand - Normann på Korsvik, Krog på Offersøy og Reener på Kjeøya – begge de to siste ved Lødingen. Forbindelsene var mange – sosialt som familiære. Min farmors tante Sara Susanne Bing Lind giftet seg med Johannes Krog på Offersøy og da de senere overtok handelsstedet Hamnes lenger inn i Ofotfjorden, var ikke veien lang dit fra Kjøpsvik. Det var også der min oldefar hentet seg kone da han traff den syttenårige guvernanten Leonora Frost Nielsen i hjemmet hos sin søster Sara Susanne.

I arbeidet med slektsmaterialet har jeg kommet til å bli "kjent" med en del av de personene som romanen "Hundre år" omtaler. I tillegg har noen av dem gått igjen som overleverte fortellinger fra min far. Fra ham hørte jeg om slektningen Jacob Krog som gikk fallitt i Svolvær og om hans grandtante Magda Krog og hennes mann Axel Granholm som han oppsøkte i Stockholm i 1941. Far var marineoffiser og i tiden etter at kampene var avsluttet i Norge var han i Tysfjord hvor han sammen med sin fetter Jacob Lind og Jacobs tremenning Jan Winther var mannskap på frakteskuta "Kjøpsvik". Etter at jorden begynte å brenne under føttene på ham i Norge flyktet han til Sverige. Axel var generaldirektør i Sveriges Järnvägar og med sine forbindelser i embetsverket utvirket han at far fikk nøytral flytransport til England. Når jeg nå har nøstet opp de innbyrdes slektsforholdene

viste det seg at trekløveret på frakteskuta alle var "i samme slekt" som Herbjørg Wassmo – langt ute.

I "Hundre år" har Herbjørg diktet seg inn i en slektsforbindelse med Krogfamilien som var ukjent for meg. Jeg hadde fra tidligere notert meg en del av barneflokket, men hadde tydeligvis ikke fått oversikt over alle. Jeg begynte å "google" på nettet og fant etter hvert ut to forhold. For det første at Wassmo hadde en researcher som hadde utredet slektsforholdene for henne. I tillegg hadde Herbjørg skrevet et åpent brev til leserne hvor hun forklarte at vel begynt på skrivingen av romanen hadde hun oppdaget at det ikke var sin biologiske oldemor og hennes familie den første del av slektskrøniken omhandlet. På det tidspunkt var hun kommet så langt i arbeidet at hun bare måtte akseptere Sara Susanne som en representant for sine "formødre" og skrive seg selv og sine videre inn i historien. Hun sa imidlertid i samme brev at hun er i "samme slekt" som Sara Susanne. Jeg tok kontakt med slektsforskeren og fikk oversendt en oversikt over Krogfamilien som fullstendig gjorde de opplysninger om familien jeg hadde på forhånd. Det ble tidlig klart for meg at Herbjørg Wassmo neppe kunne være i nær slekt med verken Lind eller Krog. Hvor kom hun så inn – om så i det hele tatt?

Arbeidet med slekten har for meg kommet i perioder – i rykk og napp. Siste tid har det vært heller laber aktivitet, men nå fikk jeg et nytt skubb – drevet av nyskjerrighet. Jeg erfarer at underbevisstheten får et emosjonelt driv når jeg undersøker bakgrunnen til mennesker jeg har møtt og på et eller annet plan har hatt et forhold til. Etter at jeg ble fanget av den biologiske forbindelsen mellom Krog og Wassmo har andre jeg kjente med forbindelse til Lindfamilien på Kjøpsvik – min fars "tante" Aagot og til dels også hennes slektning Jan Winther - blitt gjenstand for mine "undersøkelser". Solveig Øi har fortalt meg at Aagot og Jan var i slekt, men hun visste ikke helt hvordan. Jeg har truffet dem begge og bestemte meg for å utrede slektsforholdet nærmere for å se om Herbjørg kom inn i et område jeg ikke kjente godt nok til.

Tilfeldigheter er et merkelig fenomen. De kommer ofte i serier. Det viste seg etter hvert at både Aagot og Jan hadde direkte forbindelse til Krog på Offersøy og i det lange perspektiv også til min tippoldemor Anne Sophie Hersleb Drejer fra Hadsel (moren til Sara Susanne Bing Lind). Når jeg etter hvert også fant ut av Herbjørg Wassmos forbindelse til slekten viste det seg at nøkkelen til så vel Herbjørgs forbindelse som Aagot og Jans - lå gjemt i de gamle ministerialbøkene i kirkene på Bø og Øksnes. (Jeg har i anledning Aagot og Jan skrevet to små "notater" som skisserer linjene. De ligger også under *Historier på denne nettsiden*.)

Herbjørg og jeg er jevnaldrene. Jeg har hatt mange av barne- og ungdomsårene i Bodø og lærerskolen var en liten utkant av min sosiale arena. Det kunne jo være mulig at jeg har truffet Herbjørg Hansen den gang hun var student på lærerskolen, men gjorde det vel aldri i virkeligheten. Slik sett kan det

hypotetiske være tilleggsnæring til nyfikenhet og jeg lette videre etter hennes herkomst med utgangspunkt i utsagnet "*jeg er av samme slekt*".

I "Hundre år" er Herbjørg bemerkelsesverdig tro mot persongalleriets historiske navn. Dessuten er det formødrene hun var opptatt av slik at jeg i utgangspunktet kunne glemme mannslinjene når jeg skulle begynne å lete.

Etter som jeg på forhånd var rimelig fortrolig med slektslinjene til Drejer og Schjelderup gikk jeg gjennom tilgjengelig materiale hos meg selv og på nettet, men fant ikke noe som syntes å kunne føre fram. Strategien ble derfor å lete videre "nedenfra". I Norges biografiske leksikon står Herbjørg med angivelse av begge foreldre - mor Hjørdis Andersen og far Hans Kristian Hansen. Neste trekk var å gjøre et "frisøk" etter *Hjørdis Andersen* og bestemoren *Elida*. Allerede her kom første tegn. Hjørdis Josefine Andersen født 1922 i Bø og død 1985 i Øksnes var datter til Fredrik Anders Hartvik Andersen og *Elida Birgitte Pedersdatter Dreyer*, født 1881 i Møkland i Bø og død 1972 i Bø. Tidslinjen stemte og Drejernavnet dukket opp for første gang, om enn i "moderne" form. Videre linje bakover gikk raskt til Elidas far *Peder Rist Dreyer* (1857-1946), også han født og død på Møkland. Her kom et nytt spor – navnet Rist. Den tids navnesosiologiske praksis la inn for- og etternavn til fordums slektninger til like med andre med kjent navn, men uten slektskap. Peders far var angitt å være *Elias Martinus Schjelderup Pedersen Dreyer* (1815-1903), også han født og begravet på Møkland. Sporet forsterket seg – nå kom også Schjelderupnavnet inn. Elias far var etter alle solemerker en Peder Drejer - altså Herbjørgs oldefar i tredje potens. Sporene pekte også klart til Møkland i Bø. Kursen var satt, men farvannet var uklart – en ny utfordring.

Peder Rist Drejer (1770-1854) var gjestgiver og handelsmann på "Hanøy" i Vesterålen. Han ble født i Hadsel og var sønn av presten Willatz Bing Drejer og Helene Cathrine Rist. Peder var først gift med Elen Margrethe Schjelderup og etter at hun døde giftet han seg med Jokumina Lorentza Krog i 1813. Elias er anført født i 1815 og måtte således være sønn til Jokumina.

Nå begynte ettersøkningen å bli spennende. Jokumina var datter til Eiler Hagerup Krog – fogd i Lofoten og Vesterålen - og søster til Jens Krog (1762-1852). Jens var far til Johannes på Hamnes og Jokumina må følgelig ha vært hans tante. Problemet nå var kildene og tidslinjen. I de oversiktene jeg inntil den tid hadde, sto det bare oppført et barn etter Peder og Jokumina – Jens Nikolai Drejer (1831-1890). Mon tro hadde de fått flere barn før det. Hun var tross alt 38 år og faren 63 da Jens Nikolai ble født og de hadde vært gift siden 1813.

Siden kildene henlegger familien Drejer til Bø var det naturlig å gå til kirkebøkene der. Statens digitalarkiv har liggende fotokopier av tilgjengelige kirkebøker på nettet. I Bø kirkes ministerialbok for årene 1759–1820 hadde jeg fra før funnet Willas Bing Schjelderup oppført født 27. februar 1808 og døpt i Bø

kirke, sannsynligvis av faren. Dermed var bindeleddet mellom Schjelderupslekten og de fjerne slektingene Aagot Bye og Jan Winther stadfestet. Et nytt søk etter Elias Martinus Schjelderup Drejer førte imidlertid ikke fram – i første omgang.

Møkland er en gammel gård med røtter tilbake til middelalderen og ligger på yttersiden av Langøya - på sydsiden av samme fjordsystem som Dyrøya og Skogsøya er en del av. I eldre tider hadde båten vært transportmidlet til kirkestedet og det slo meg at det heller var kirkebøkene for Øksnes kirke som burde ha svaret. Tilbake til Statens digitalarkiv. Her fant jeg i *Ministerialboken for Øksnes kirke* på under døpte: *Elias Martinus Drejer* født 26. juni 1815, sønn av Peder Rist Drejer og Jokumina Krogh.

Nå var bindeleddet funnet – på Skogsøya. Resten var rolig seilas hjemover i kjent farvann. Akkurat som Aagot Bye og Jan Winther har en "kort" linje til Johannes Krog har også Herbjørg Wassmo det samme, om enn med langt større distanse. Linjen til hennes formor Sara Susanne Bing Lind er stort sett den samme som for Aagot og Jan. Fra Peder Rist Drejer tar vi et skritt bakover til faren – *Willaz Bing Drejer* (1753-1811), sogneprest i Hadsel. Han var gjennom sønnen *Arnoldus Schytte Drejer* farfar til Anne Sophie Hersleb Drejer – Sara Susannes Bing Linds mor.

Jeg var en smule stolt av meg selv som hadde funnet ut av "*samme slekt*". Etter hvert kom jeg imidlertid over hjemmesider hvor andre "slektsgranskere" hadde lagt Herbjørgs aner ut på nettet for lenge siden. Et lån på biblioteket framskaffet "*Gårdshistorie Bø*", bind tre. Her er Peder og Jokumine med etterslekten på Møkland beskrevet – til og med bilde av Herbjørgs mor. Så var det altså ingen store oppdagelser jeg hadde gjort – men allikevel.